

Styl i sztuka pisarska według Bolesława Prusa

BARBARA BOGOŁĘBSKA
(Łódź)

Po ponad 120 latach od czasu powstania ukazały się drukiem w opracowaniu Anny Martuszeńskiej, dotąd publikowane we fragmentach, zeszyty i notatki Bolesława Prusa na temat kompozycji (Prus 2010), odczytane z rękopisów. Pisarz próbował w nich ująć twórczość literacką w ogólne prawidła, nadać jej cechy naukowej teorii. Notatki, które spisywał w latach 1886–1904, Martuszeńska nazwała *silva rerum*, pamiętnikiem twórczym (Martuszeńska 2010). Niezachowane w całości i niełatwe w lekturze notatki (liczne powtórki myślowe, ale nie tylko) dają obraz poglądów autora *Lalki* na temat stylu i sztuki pisanie, mocno osadzonych w retoryce. Obraz ten wyłania się z fragmentarycznych wypowiedzi – szkicu podręcznika (niczym dzisiejsze lapidaria, błyski), w sposób niesystemowy uczącego zasad twórczości literackiej. Nic dziwnego, skoro Herbert Spencer w 1872 r. stwierdził, że nie ma „teorii całokształtu sztuki pisanie”, są natomiast „nieuporządkowane ujęcia” (Meyer i in. 2010). Spróbujemy je wyekscerpować spośród wielu innych, zrekonstruować i usytuować w kontekście wcześniejszych studiów literacko-artystycznych Prusa, przede wszystkim zaś – stylistyki historycznej, zwłaszcza że w drugiej połowie XIX w. nastąpiło wyodrębnienie się teorii stylu z retoryki (Bogołębska 1996).

1. Twórczość

Prus uważał, że twórczość – „ulepsza, upiększa, przerabia rzeczywistość; tworzy nowe związki” (Prus 2010: 131). Za jej niezbywalne składniki uznawał: wyb-

rażnię, fantazję, rozumowanie. Stopniami artyzmu były według niego: najpierw naśladowanie rzeczywistości, następnie „przerabianie” jej, potem tworzenie rzeczy „niebywałych”, np. wynalazków artystycznych. Tworzeniu – zdaniem pisarza – winien towarzyszyć określony cel (choćby wywołanie uczuć u czytelnika), potrzebne też są środki i sposoby pozwalające osiągnąć ów cel. Prus wskazywał twórców, dla których dominantą była obrazowość i oryginalność, innych charakteryzujących się uczuciowością i takich, których wyróżniała „plastyka”.

2. Kompozycja

Pisarz rozumiał ją szeroko – jako twórczość obejmującą wielość form, łącznie ze stylistyką. Celami kompozycji było: zaciekawić – wzruszyć – pobudzić – przedstawić – przywiązać – przekazać – zachęcić – podobać się – odmalować. Oddzielał Prus formę i treść w utworze. Formę stanowiły budowa i „wykonanie” (język, styl), zaś treść – temat i materiał. Wyodrębniał środki i narzędzia kompozycyjne. Kompozycja („architektonika”) w jego ujęciu koncentrowała się wokół słów kluczowych: „Wynaleźć – rozwinąć – uporządkować – wypowiedzieć” (Prus 2010: 365). Domeną budowy wewnętrznej tekstu były figury myśli, uczuć i konstrukcyjne; przedstawiał je za pomocą rysunków (np. powtarzanie, stopniowanie). Proponował piszącym pomysły kompozycyjne: stosowanie kontrastów i antytez, zestawianie obok siebie cech i zjawisk dużych i małych, łączenie zalet z drobnymi wadami, charakterów realnych z fantastycznymi, cech pozytywnych z negatywnymi. Wszystkie one mogły być źródłem efektów i wzruszeń.

Prus zalecał dwie metody kompozycji: syntetyczną (indukcyjną) i analityczną (dedukcyjną). Istotna w sztuce komponowania – zdaniem autora notatek – była znajomość algebry. Chciał zbudować „tablicę kompozycyjną” na wzór partii szachów. Miał także pomysł, by komponować za pomocą talii kart.

3. Makrostyl i tekst

O ile kompozycja w węższym słowa znaczeniu uczyła „układać przedmioty i zjawiska tak, aby z nich wypłynęło dzieło, temat” (Prus 2010: 169), o tyle „styl uczy opisywać to”. Prus posługiwał się terminem „stylistyka”, znanym już od połowy XIX w. Używał tego określenia, obejmując nim także genologię (np. pisał o powieści) czy kategorie estetyczne (komizm – dowcip – humor). Dodaj-

my, że autorzy poetyk XIX-wiecznych próbowali ustalić różnice terminologiczne między tymi pojęciami (Bogołębska 2006). Prus definiował stylistykę jako naukę i sztukę „przedstawiania świata materialnego i duchowego za pomocą mowy” (Prus 1982: 127). W stylistyce wyróżniał działy, takie jak: sposoby „malowania przedmiotów”, „fortele pisarskie do przedstawiania przedmiotu” oraz „zwroty mowne i pisarskie”, z dalszymi podziałami i uszczegółowieniem.

Utwór literacki stanowił – w jego rozumieniu – całość organiczną: miał „ciało”, „duszę” i „życie”. Ujął to metaforycznie: „Rozdziały są pojedynczymi organami. Ustępy – tkankami. Okresy – włóknami. Zdania – komórkami” (Prus 2010: 605). W studium o *Ogniem i mieczem* (Prus 1950) pisarz podkreślał, że „ciało” tworzą: ton, barwa, język, czyli forma. Powieść Henryka Sienkiewicza krytykował za brak „duszy”, cenił zaś jej piękną formę. Za „organiczną całość” utworu i „jedność w różnaitości” cenił poemat Mickiewiczowski *Farys*.

Tekst w rozumieniu Prusa tworzył przemyślaną strukturę, przedstawioną w sposób graficzny: od wyrazów – zdań – okresów – „nadokresów” – tematu – „ustępu” – po rozdział.

Przeciwstawiał to, co obiektywne w utworze – elementom subiektywnym (własne myśli, uczucia i pragnienia autora). Cenił realizm z jego estetyką mimesyzmu („bezpośrednio malujący przedmiot”), przywiązywał w utworze wagę do kształtów, barw, zapachów, dźwięków. Znał Taine’owskie zasady poetyki naturalizmu.

4. Mikrostyl

Styl był dla Prusa synonimem wysłowienia, domeną formy, jak pisał – „Jest to sposób czucia, pojmowania, wyrażania” (Prus 2010: 672). Wśród notatek znajdujemy tzw. tony w pisaniu, czyli synonimy stylu odpowiadające tematom, społeczności (satyryczny), człowiekowi (humorystyczny), przedmiotowi (obiektywny), duszy (liryczny). Wyróżniał też Prus kategorię stylu osobistego, indywidualnego, a wraz z nią wiele podkategorii. Jego zdaniem każdy „charakter” ma swój styl i ulubione figury stylowe. „Dusza” autora jest ważnym elementem pisania. Jest to parafraza myśli Buffona, którego dzieło *Discours sur le style* miał w swojej bibliotece (Ilmurzyńska, Stepnowska 1965). Tym samym włączył się w zainicjowany aforyzmem Georges’a Buffona odwieczny spór o subiektywizm i obiektywizm w stylistyce (Bogołębska 2001). Zauważyć też należy, iż

Prus rozumiał styl jednocześnie jako wyraz odrębności pisarza, ale i ponadindywidualnie, nadając stylowi charakter społeczny (Melkowski 1963).

W stylu Mickiewiczowskim odnajdował: 38% rzeczowników, 9% przymiotników, 15% czasowników („słów”) i imiesłowów. Jak pisał:

Mickiewicz używa mnóstwa rzeczowników, które stanowią prawie третią część ogółu wyrazów i między którymi znajduje się bardzo wiele rzeczowników takich, które oznaczają realne przedmioty. O третią część mniej aniżeli rzeczowników znajduje się u niego słów, a – całkiem niewiele przymiotników, którymi my, zwyczajni literaci, staramy się przyozdabiać nasze dzieła. Obfitość rzeczowników sprawia, że język Mickiewicza jest podobny do rzeźby wykonanej w szlachetnym materiale. [...] liczby rzeczowników, przymiotników i słów, przynajmniej w niektórych, najpiękniejszych ustępach Mickiewicza, odpowiadają pewnym matematycznym stosunkom. (Prus 2005 t. 2: 414)

Wcześniej poematowi *Farys* (Prus 1950) poświęcił pisarz oddzielne studium, ceniąc w utworze „treść realną” każdego wyrazu i to, że 62% w utworze stanowią „wyrazy znaczące”, a tylko 38% – nieznaczące (zaimki, liczebniki i części mowy nieodmienne).

Analizował Prus proporcje części mowy przypadające na 100 wyrazów oraz zdania (ustępy, okresy) występujące w utworach Karola Dickensa, Henryka Sienkiewicza i Marii Rodziewiczówny. W jego własnych *Emancypantkach* na 100 wyrazów przypadało: 26–31% rzeczowników, 16–17% przymiotników i 11–12% czasowników. Autorskim wzorcem-propozycją dla piszących, opartą na regule „złotej proporcji” i wyliczeniach matematycznych liczebnego stosunku wyrazów, było:

Na 100 wyrazów przypada słów 15, czyli zdań. A więc na jedno zdanie przypadać musi 2–3 rzeczowników i 2/3 przymiotnika [...]. Zaś wyrazów obojętnych w zdaniu może być 2–3. (Prus 2010: 528)

Pisarz objaśnia istotę figur stylistycznych, nadając im często – co znamienne – polskie odpowiedniki i podając przykłady: „Skontrastowanie – postawienie zamiast $x, 1 - x$, np. zamiast «ciepło» – «zimno»” (Prus 2010: 62). Starał się także określać funkcje figur, np.: „Porównania oznaczają podobieństwo dwu rzeczy i służą do wzmocnienia jednej” (Prus 2010: 73); figura ta – „jest malowaniem, a także służy do wyrażenia pewnych uczuć czy myśli” (Prus 2010: 313). Przedstawiał tropy w formie wywodu logicznego, np. – pozostając przy porównaniu – „gdy w przedmiocie **A** chcę podkreślić cechę **b**, zestawiam z **A** przedmiot **B**, w którym cecha **b** istnieje w wysokim stopniu lub specjalnym znaczeniu. Po-

równanie jest tym lepsze, im: a) Cecha **b** jest wyrazistsza w **B**, b) Gdy **B** jest nowe, c) Gdy między **A** i **B** są jeszcze inne wspólności” (Prus 2010: 501). Według Prusa obrazowość stylu „zdobywa się przez metafory” niezbyt „odległe”, zalecał też, by każda myśl była obrazem.

W notatkach odnajdziemy też triadę stylistyczną: styl wzniosły – poprawny – prosty, czasem rozszerzaną do 4 kategorii: suchy – prosty – miarkowany – nadmierny. Obecna też była zasada stosowności stylu, tzn. „zgodności wyrazu z ideą”. Pisarz wymieniał wady i zalety stylowe. Uwzględniał style gatunkowe, np. kronik, a także interesował się stylem humoru jako wynikającym z dysharmonii.

Prus uważał, że w stylu wyrażają się też tzw. afekty (uczucia perswazyjne), np. duma, godność, pokora itp.

Autorskim prawidłem stylu pisarza było to „w jaki sposób ja (charakter) coś (rzecz, zjawisko) widzę, słyszę, odczuwam, rozumiem” (Prus 2010: 634). Jego ideałem był język – „wyrazisty, mile brzmiący w wyrazach, melodyjny w zdaniach i okresach” (Prus 2010: 640).

Istotny był – według Prusa – sposób łączenia zdań na zasadzie: współistnienia, następstwa i podobieństwa.

5. Forma wypowiedzi

Prus posługuje się retoryką wyliczenia (*enumeratio*), np. gdy pisze:

Rozkład – kiedy przedmiot rozkładam na jego części albo grupę przedmiotów na grupy mniejsze czy jednostki. Np. stół ma blat, nogi, galeryjkę i szufladę. Ludzie są to Europejczycy, Murzyni, kałmucy, czerwonoskórzy. (Prus 2010: 62)

Najwyraźniej udziela mu się – według określenia Umberta Eco – „szaleństwo katalogowania” (Eco 2009). Dostrzega możliwości kombinatoryczne wypowiedzi, np. rozmaite liczbowe kombinacje tematów. Stosuje więc liczne tabele, schematy, grafemy i zestawienia, skróty, które w swoim opracowaniu rozszyfrowała Martuszevska. Znajdujemy w zapiskach także rysunki i wyliczenia matematyczne, np. oddające relacje między wyrazami (części mowy) czy równanie przedstawiające kompozycję. Sposób tworzenia antytez zobrazował Prus w formie koła lub też nakładających się, odwróconych trójkątów.

6. Zadania (ćwiczenia) stylistyczne

Proponowanymi przez Prusa wprawkami pisarskimi były: przekładanie poezji na prozę, układanie aforyzmów, dowcipów, bajek „z wypadków bieżących”, notowanie uczuć, wrażeń, myśli i czynów, a także sięganie do: biografii, powieści, historii, dzienników oraz ksiąg cytatów i antologii. Szczególnie bliskie były pisarzowi aforyzmy, które nie tylko czerpał z klasyków gatunku (np. maksym La Rochefoucauld), ale też jako przykłady podawał własne sentencje, np.: „Zawsze robić plan i przewidywać skutki naszych pragnień i zamiarów. Nie okazywać ludziom swoich słabych stron” (Prus 2010: 302) albo – „przystępując do pisania, trzeba myśleć” (Prus 2010: 186).

Wypowiadał się pisarz na temat progymnasmatów (np. opisów, charakterystyk, sztuki porównywania, opowiadań, dialogów) i – używając współczesnego określenia – gatunków mowy (np. przysięga, groźba, błaganie, życzenie).

7. Tematy i pomysły pisarskie

Pisarz uważał, że temat jest „ideą zasadniczą, z której wynika jego forma, budowa, materiał” (Prus 2010: 182). Prus wyróżniał tematy powszechne i niezwykłe. Tematy ogólne (skupione wokół „idei tematycznych”, np. kwestia życia i śmierci) można było przekształcać w wiele tematów specjalnych, szczegółowych. Radził Prus, by czerpać je ze wszystkich dziedzin, z historii i z życia codziennego. Wśród tzw. tematów „do obrabiania” (odpowiedniki Miłoszowych „tematów do odstąpienia”) były następujące:

- 1) Historia ślepnącego i oślepnęło człowieka.
- 2) Położenie kobiet; niewola „panien na wydaniu” w domu.
- 3) Wychowanie dzieci wadliwe.
- 4) Kwestia sług. (Prus 2010: 150)

Jednym z tematów – co znamienne – jest następująca notatka prasowa: „Posądzenie młodej wdowy o kradzież lalki dla córeczki” (Prus 2010: 94). Autor *Lalki* proponował także 24 (z dalszymi propozycjami) sposoby scharakteryzowania „czasów obecnych pod względem ludzi, wypadków, uczuć”. Zalecał – jako źródło inspiracji – zbieranie opowieści o tym, co ludzi „uderzyło w ciąg życia”. Uważał, że w każdym temacie winien być jakiś bohater, „który go wcieli”. Radził – „Wyszukiwać: ludzi, przedmioty, cechy, grupy, zjawiska najpięk-

niejsze, najwznioślejsze itd. Są to kwiaty wyrosłe na mierzwie życia” (Prus 2010: 485).

8. Zalecenia pisarskie

Pisanie – zdaniem Prusa – powinno być ukierunkowane na czytelnika i budzić w nim „ideę” i uczucie. Sztukę pisarską definiował następująco: „ażeby za pomocą szeregu zdań przedstawiać fakta realne” (Prus 2010: 116), „uwytatnić duchowe cechy rzeczy, ludzi i społeczeństwa” (Prus 2010: 312). Stąd jako „elementy pisania” wskazywał m.in. imaginację, obserwację, wrażliwość i spostrzegawczość. Zalecenia formułował Prus w tzw. „prawidłach ogólnych pisania”, „uwagach do pisania” i w „regułach pisania”. Dawał recepty, jak pisać obrazowo, skoro pisanie to tworzenie obrazów, a idee i uczucia zalecał wyrazić w sposób plastyczny. Pisanie powinno poprzedzać zebranie materiałów o przedmiocie. Wśród szczegółowych zaleceń odnajdujemy np. takie, by „wyrazy ogólne przerabiać na konkretne”. W pisaniu istotne były zarówno plan – „szkielet” – jak i ozdoby stylowe.

Jak zauważyła Martuszevska, pisanie rozumiał Prus polifonicznie, czyli: „Pisać tak, ażeby ze zjawisk i przedmiotów opisywanych tworzył się chór, w którym każda rzecz dodatkowa wspiera i uwytatnia rzecz, melodię główną” (Prus 2010: 256). Pisanie to łączenie przedmiotów i własności różnych dziedzin. By osiągnąć „wyrazistość” w pisaniu, Prus pewne cechy zalecał, inne odrzucał. Na przykład zamiast pojęć należało stosować wyobrażenia, zamiast cech abstrakcyjnych – wrażenia zmysłowe. Dobrze jest wychodzić poza li tylko „opis przedmiotowy” na rzecz wypowiedzania idei, uczuć.

Elementami pisania w propozycjach Prusa były: temat, materiał pochodzący z jakiejś dziedziny, budowa wewnętrzna oraz styl. Posługiwał się on znaną Horacjańską sentencją a zarazem toposem europejskiej wiedzy o sztuce i literaturze – pisanie jako malarstwo. Uważał, iż w pisaniu potrzebne są: nowe wynalazki i odkrycia, nowe idee oraz nowe charaktery.

W notatkach znajdujemy też szczegółowe uwagi, np. „nad pisaniem felietonów”, a wśród nich m.in.:

1. Gromadzić najrozmaitsze fakta, notować je, uwzględniając wszystkie kategorie: byt, ilość, przestrzeń, czas, jakość, stosunek, sposób.
2. Gromadzić kombinacje tych faktów, kładąc nacisk na komizm.
3. Czytywać arcydzieła literatury, bacząc na ich piękności.
4. Zbadać prawa kontrastu, komizmu, dowcipu, wzniosłości, lekkości. (Prus 2005, t. 1: 185)

9. Strategie perswadowania – logos, ethos, pathos

Te kategorie retoryczne oddawał Prus za pomocą polskich odpowiedników: myśl – wola – uczucie. Wielokrotnie w swoich notatkach się do nich odwoływał. Służyły mu one jako schematy charakteru a także jako określenia zalet stylu (np. do myśli odnosiły się: dowcip, aforyzm, obraz). Kategorie te pozwalały w inny sposób niż triada retoryczna dzielić style na: styl myślowy odnoszący się do logosu (tu m.in. styl wspomnieniowy czy imaginacyjny); styl uczuciowy będący domeną patosu (m.in. styl wrażeniowy); styl naśladowczy czy wynalazczy odpowiadający ethosowi. Te kategorie przydatne też były w wyodrębnianiu rodzajów opisów: myślowego (malarsko-rzeźbiarski, z przewagą rzeczowników), uczuciowego (muzyczno-malarski, z przewagą przymiotników) i woli (ruchu z przewagą czasowników). Także zwroty mowy i pisarskie oraz „tony stylowe” dzieliły się w zależności od tych kategorii.

Logos, ethos, pathos pozwoliły też pisarzowi określić i przyporządkować części mowy: rzeczowniki uważał za „myślowe”, przymiotniki za uczuciowe, zaś czasownikom odpowiadała wola.

Zdaniem Prusa, pisząc „dla myśli”, używamy dowcipu, aforyzmów; „dla uczuć” – akcentujemy afekty, obrazowość, plastykę; zaś „dla woli” – uwypuklamy czyny. Doszukiwał się też odpowiedników kolorystycznych tych kategorii: myśli odpowiadała barwa niebieska, uczuciu – czerwona, zaś woli – żółta.

10. Źródła inspiracji

Prus korzystał z podręczników francuskich, zwłaszcza Josepha Chantrela – *Cours abrege de litterature* (Chantrel 1871), obejmujący style, kompozycję, poetykę i retorykę, oraz Michela Guerarda – *Cours complete de langue francaise* (Guerard 1869), zawierający trzy części retoryczne: od wynalezienia tematu przez dyspozycję po styl. Ten „kurs kompozycji” Guerarda poddał krytyce, wcześniej jednak przedstawił zawartość książki („usystematyzowanie”). Znał także podręczniki sztuki pisania i praktyczne stylistyki Antoine’a Albalata (Bogółbska 2002), miał w swoim księgozborze aż cztery tytuły tego autora (Ilmurzyńska, Stepnowska 1965). Także i jego krytykował za „bezład”. Wymienione tu pozycje nie były tłumaczone na język polski.

Po przykłady sięgał pisarz do polskiej i francuskiej prasy (np. „Illustration”); do dziś zresztą prasa jest ważnym źródłem informacji dziennikarskiej, a – jak

wiadomo – Prus 37 lat pisał felietony („Kroniki tygodniowe”). Przytaczał artykuły prasowe – tzw. „fakty dziennikarskie” – lub je omawiał (streszczał). Były to aforyzmy lub tematy, jak np. „Reklama jest bękarcim bratem sławy” (Prus 2010: 301).

11. Uwagi końcowe

Prus w literackich notatkach o kompozycji reprezentował koncepcję scjentystyczną, normatywną i taksonomiczną. Znał retorykę literacką – tropy, figury retoryczne (słowne i myśli). Rady, których udzielał piszącym, wynikały z pojmowania działalności literackiej jako zawodu czy rzemiosła. Metodą pisarską szczególnie bliską Prusowi było „kombinowanie faktów, tematów, tonacji”, ich kojarzenie i zestawianie, dające nieograniczoną ilość możliwości. Ponadto bliskie mu było wymyślanie form, conceptów. Biegłość w matematyce potwierdzają dane statystyczne, procentowe, wzory. Jednak styl – tak jak go dziś pojmujemy – nie jest czymś zewnętrznym, naddanym, ilościowym, jest natomiast nierozłączny z treścią. Podkreślała to w swoich esejach o stylu Susan Sontag (2012).

Pozytywistycznemu scjentyzmowi Prus dawał wyraz w przywoływaniu pojęć i definicji, logicznym wnioskowaniu (Bachórz 2005) oraz znajomości zasad logiki. Badał utwory „metodą przyrodniczą”, interesował się związkami stylu z „władzami duszy”. Bliska mu była koncepcja psychofizycznego statusu dzieła literackiego sformułowana przez Hipolita Taine’a. Prus preferował aforyzmy przydatne zarówno w warstwie tematycznej tekstów, jak i mające zastosowanie konstrukcyjne.

Sądy Prusa na temat stylu i sztuki pisarskiej poznajemy na tle poglądów filozoficznych, psychologicznych, estetycznych (interesował się np. stylami w architekturze), antropologicznych, biologicznych, etycznych, społecznych i muzycznych (badał związek muzyki i literatury, zwłaszcza w poezji). Cenił użyteczność – pożytek płynący z utworu.

Literatura

Bachórz J., 2005, *Wstęp*. – B. Prus, *Kroniki*, t. 1, Wrocław.

Bogołębska B., 1996, *Tradycje retoryczne w stylistyce polskiej. Narodziny dyscypliny*, Łódź.

Bogołębska B., 2001, *Studia o stylistyce i retoryce*, Zgierz.

- Bogołębska B., 2002, *Sztuka dobrego pisanie w ujęciu Antoine'a Albalata i autorów współczesnych*, „Stylistyka”, XI, s. 549–555.
- Bogołębska B., 2006, *Konteksty stylistyczne i retoryczne*, Łódź.
- Chantrel J., 1871, *Cours abrege de litterature*, Paris.
- Eco U., 2009, *Szaleństwo katalogowania*, Poznań.
- Guerard M., 1869, *Cours complete de langue francais*, Paris.
- Ilmurzyńska H., Stepnowska A., 1965, *Księgozbiór Bolesława Prusa*, red. Z. Szweykowski, Warszawa.
- Martuszevska A., 2010, „*Silva rerum*” Bolesława Prusa. – B. Prus, *Literackie notatki o kompozycji*, Gdańsk.
- Melkowski S., 1963, *Poglądy estetyczne i krytycznoliterackie Bolesława Prusa*, Warszawa.
- Meyer M., Carrilho M.M., Timmermans S., 2010, *Historia retoryki od Greków do dziś*, Warszawa.
- Prus B., 2005, *Kroniki*, t. 1–2, oprac. J. Bachórz, Wrocław.
- Prus B., 2010, *Literackie notatki o kompozycji*, Gdańsk.
- Prus B., 1950, *Studia literackie artystyczne i polemiki*, Warszawa.
- Prus B., 1982, *Teoria czynu – idee – twórczość artystyczna. – Polskie koncepcje teoretycznoliterackie w w. XIX*, red. E. Czaplewicz, K. Rutkowski, Warszawa.
- Sontag S., 2012, *Przeciw interpretacji i inne eseje*, Kraków.

The style and art of writing according to Bolesław Prus

Bolesław Prus's fascicles and notes on his works from 1886 to 1904 were published 120 years after they had been written. Thanks to it, we can discover Prus's ideas on style and his art of writing. The author of the paper reviews such concepts as creation, composition, macrostyle and text, form of utterance, stylistic sentence, topics and literary ideas, persuasion strategy and source of inspiration, context placement in the aspect of Prus's work. In his notes, Prus presented scientific, normative and taxonomic concepts.

Keywords: *style, historical stylistics, rhetoric, art of writing, composition.*